

Broedvogelmonitoring ANLb 2019

3 gebieden Achterhoek

In opdracht van Vereniging Agrarisch Landschap Achterhoek

Colofon

Rapportnummer	2080
Projectnummer	3204
Opdrachtgever	VALA
Contactpersoon	Yvette Ruesen
Opdrachtnemer	Staring Advies Jonker Emilweg 11 6997 CB Hoog-Keppel 0314 641910 info@staringadvies.nl www.staringadvies.nl IBAN NL87 RABO 03 88 40 73 44 Btwnr NL8076.79.616.B01 KvK 09100544
Auteur(s)	D.J. Stronks
Controle	Drs. L.M.A. Witjes
Status	definitief
Datum	18-12-2019
Foto voorblad	Onderzoeksgebied Simmelink, Woold, 14 juni 2019
Wijze van citeren	Stronks, D.J. 2019. Broedvogelmonitoring ANLb 2019 3 gebieden Achterhoek. Staring Advies, Hoog-Keppel.

Eigendom

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever. Het rapport blijft eigendom van de opdrachtgever. Niets uit dit rapport mag worden vervaardigd en/of openbaar gemaakt worden d. m. v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Betrouwbaarheid

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde natuurwet- en regelgeving. Het onderzoek betreft een momentopname en geeft een inschatting van de geschiktheid van de onderzoekslocatie voor beschermde soorten. Het incidenteel voorkomen van beschermde soorten is echter nooit met zekerheid te voorspellen. Staring Advies accepteert daarom op voorhand geen aansprakelijkheid ten aanzien van eventuele beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Staring Advies uitgevoerde onderzoek neemt. Staring Advies is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Staring Advies; opdrachtgever vrijwaart Staring Advies voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Kwaliteitszorg

Staring Advies is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het Netwerk Groene Bureaus is de brancheorganisatie voor groene adviesbureaus. Het Netwerk werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en behartigt de belangen van groene adviesbureaus. Het Netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

www.netwerkgroenebureaus.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2 Methode.....	4
2.1 Onderzoeksgebieden.....	4
2.2 Methode veldonderzoek.....	6
3 Resultaten broedvogelonderzoek.....	8
3.1 Resultaten	8
3.2 Volledigheid	10
3.3 Overige waarnemingen.....	11
4. Analyse	12
Literatuurlijst	13
Bijlagen.....	14
Bijlage 1. Verspreidingskaart broedvogels gebied Boomkamp	25
Bijlage 2. Verspreidingskaart broedvogels gebied Sieverdink	26
Bijlage 3. Verspreidingskaart broedvogels gebied Simmelink.....	27

1 Inleiding

VALA is één van de 40 collectieven voor de uitvoering van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb) in Nederland. VALA heeft als werkgebied de Achterhoek en is per 1-1-2016 gestart met ANLb. Door middel van beleidsmonitoring wordt de effectiviteit van het ANLb voor de doelsoorten gemeten. Beleidsmonitoring wordt uitgevoerd door de provincies. De collectieven zijn zelf verantwoordelijk voor de beheermonitoring en eventueel aanvullende ecologische monitoring.

In vergelijking met het verleden is de praktische uitvoering van het agrarisch natuurbeheer per 1-1-2016 vrij ingrijpend veranderd. Het is niet waarschijnlijk dat beleidsmonitoring het effect op de doelen van de verschillende veranderingen in het beheer snel duidelijk zal maken. Beleidsmonitoring maakt een vergelijking tussen gebieden met en gebieden zonder ANLb. Bij VALA ontstond de behoefte om de effecten van de belangrijkste veranderingen op de doelen zelf te gaan meten. Daarvoor zijn 5 gebieden geselecteerd waar over een grote oppervlakte per 1-1-2016 het beheer ingrijpend is veranderd. In 2016 zijn in deze 5 gebieden de doelsoorten onder de broedvogels geïnventariseerd. Deze inventarisatie dient als nulmeting. Door deze meting in 2021 te herhalen kunnen conclusies getrokken worden over de effectiviteit van de maatregelen. In 3 gebieden is in 2019 een tussenmeting gedaan. Hierdoor kunnen fluctuaties in het voorkomen van doelsoorten in kaart gebracht worden en de conclusies zorgvuldiger getrokken worden.

2 Methode

2.1 Onderzoeksgebieden

In 2019 zijn 3 gebieden onderzocht. Deze zijn ook in 2016 onderzocht. In figuur 1 is de ligging van de onderzoeksgebieden in de Achterhoek weergegeven. In bijlage 1 t/m 3 zijn luchtfoto's opgenomen van de onderzoeksgebieden. Hieronder volgt een korte beschrijving van de gebieden en de belangrijkste veranderingen in het beheer.

Boomkamp. Dit gebied is gelegen in de buurtschap Woold bij Winterswijk. Al vele jaren vindt hier botanisch graslandbeheer plaats. De belangrijkste aanpassing in het beheer per 1-1-2016 is de aanleg van 965 meter struweelrand. Door aanleg van deze randen zijn 2 grote graslandpercelen opgedeeld in 8 kleinere percelen. Het graslandbeheer is aangepast aan de nieuwe VALA-beheereisen die per 1-1-2016 zijn ingegaan. Ook is in het gebied een akkerfaunarand aangelegd. In het gebied is een erf met vele natuurlijke elementen gelegen.

Landgoed Sieverdink. Dit onderzoeksgebied in het oude hoevenlandschap van Kotten/Brinkheurne strekt zich verder uit dan alleen het landgoed Sieverdink. Ook een aantal percelen en erven van burenen liggen binnen dit gebied. Het gebied kent al vele jaren percelen met botanisch grasland- en bouwlandbeheer. Ook zijn een aantal agrarische percelen omgevormd in natuur (kruiden- en faunarijk grasland). De belangrijkste verandering die in 2016 is ingegaan is de start met kruidenrijke akkerranden met een totale oppervlakte van bijna 1,2 hectare.

Simmelink. Dit onderzoeksgebied is deels gelegen in het heideontginningslandschap en deels in het oude hoevenlandschap van het Woold. Dit gebied kent een geschiedenis van al meer dan 15 jaar agrarisch natuurbeheer in de vorm van botanisch grasland- en bouwlandbeheer. De belangrijkste veranderingen die in 2016 zijn ingegaan betreffen het realiseren van 0,93 hectare kruidenrijke akkerranden en het aanleggen van circa 2000 strekkende meter struweelranden waardoor twee grote graslandpercelen zijn opgedeeld in 11 kleinere graslanden.



Figuur 1. Ligging van de onderzoeksgebieden in de Achterhoek.

2.2 Methode veldonderzoek

De inventarisatie is uitgevoerd door Jan Stronks, werknemer van Staring Advies (zie tabel 1). Het veldwerk en de interpretatie van de veldgegevens heeft plaatsgevonden conform de BMP (Broedvogel Monitoring Project) methode van SOVON. De inventarisatie beperkte zich tot de doelsoorten voor het ANLb plus enkele soorten die ook als kwaliteitsindicatoren van het agrarisch cultuurlandschap kunnen worden beschouwd.

Tussen half april en eind juni zijn de gebieden elk 5 keer bezocht. Per ochtend werden 2 of 3 gebieden onderzocht. Voor een volledige broedvogelinventarisatie is het aantal van 5 bezoeken de ondergrens. Omdat het om relatief kleine gebieden gaat die tijdens een bezoek intensief afgelopen worden en omdat de zangactiviteit van de meeste soorten van het agrarisch cultuurlandschap pas laat in het seizoen op gang komt, kan het aantal van 5 bezoeken als voldoende worden gekwalificeerd.

gebied	1e ronde		2e ronde		3e ronde		4e ronde		5e ronde	
	datum	tijd	datum	tijd	datum	tijd	datum	tijd	datum	tijd
Boomkamp	24-4-2019	9:05 - 9:45	9-5-2019	6:40 - 7:25	22-5-2019	5:20-6:10	5-6-2019	08:50 - 9:35	14-6-2019	6:05 - 6:40
Sieverdink	24-4-2019	5:50 - 7:40	10-5-2019	6:00 - 7:40	22-5-2019	7:40 - 9:30	5-6-2019	5:00 - 6:45	14-6-2019	7:00 - 9:05
Simmelink	24-4-2019	7:45 - 8:50	9-5-2019	5:30 - 6:30	22-5-2019	6:30 - 7:40	5-6-2019	6:50 - 8:00	14-6-2019	4:45 - 5:55

Bij alle veldbezoeken aan het gebied Sieverdink heeft de eigenaar van het landgoed Sieverdink, dhr. H. van Prooije, meegelopen.

Tabel 1: Overzicht veldbezoeken.



Foto 1. Botanisch hooiland in het gebied Simmelink op 14 juni 2019.

3 Resultaten broedvogelonderzoek

3.1 Resultaten

In tabel 2 is per gebied het aantal territoria weergegeven. In de bijlagen 1 t/m 3 is per gebied een verspreidingskaart van alle geïnterviewde soorten opgenomen. Deze verspreidingskaarten geven niet de exacte broedlocaties weer, maar duiden de middelpunten van de territoria aan.

soort	aantal territoria per gebied 2019		
	Boomkamp	Sieverdink	Simmelink
Boerenwaluw		2	1
Boompieper	1	1	3
Bosrietzanger		3	1
Braamsluiper		1	
Ekster		2	
Fazant	2	9	3
Geelgors	4	8	8
Gekraagde roodstaart	3	7	2
Grasmus	4	10	7
Grauwe vliegenvanger	3	5	
Groene specht	1	3	1
Groenling	1		
Grote lijster		2	
Heggenmus	2	7	2
Holenduif	2	3	2
Houtduif	6	15	2
Kievit	1		
Koekoek			
Kneu	2		
Kwartel		1	
Patrijs		1	
Putter	1	1	
Ringmus		1	1
Roodborsttapuit	1		3
Spotvogel		2	
Spreeuw	1	16	5
Steenuil			
Torenvalk	1	1	
Tuinfluit	2	5	5
Wilde eend	2	1	
Wielewaal			
Witte kwikstaart	1	7	1
Wulp	1	1	1
Zomertortel			

Tabel 2. Aantal territoria per gebied in 2019.

Om een vergelijking tussen de gebieden beter te kunnen maken zijn in tabel 3 de dichtheden van de geïnventariseerde soorten per 100 hectare opgenomen. In deze tabel staan ook de dichtheden van de nulmeting in 2016 en de dichtheden uit 1995 toen deze gebieden in het kader van het WCL-project NBL-kartering (NBL = Natuur, Bos en Landschap) zijn geïnventariseerd.

	Boomkamp			Sieverdink			Simmelink		
	2019	2016	1995	2019	2016	1995	2019	2016	1995
oppervlak (ha):	17,9			61,1			26,9		
soort	aantal territoria per 100 hectare								
Boerenzwaluw	0,0	0,0	5,6	3,3	4,9	3,3	3,7	0,0	7,4
Boompieper	5,6	11,2	0,0	1,6	0,0	0,0	11,2	7,4	0,0
Bosrietzanger	0,0	0,0	0,0	4,9	3,3	0,0	3,7	0,0	0,0
Braamsluiper	0,0	5,6	0,0	1,6	0,0	3,3	0,0	0,0	0,0
Ekster	0,0	0,0	0,0	3,3	0,0	0,0	0,0	3,7	0,0
Fazant	11,2	11,2	5,6	14,7	6,5	9,8	11,2	14,9	0,0
Geelgors	22,3	27,9	27,9	13,1	11,5	3,3	29,7	22,3	26,0
Gekraagde roodstaart	16,8	0,0	5,6	11,5	4,9	9,8	7,4	11,2	7,4
Grasmus	22,3	27,9	11,2	16,4	14,7	11,5	26,0	18,6	11,2
Grauwe vliegenvanger	16,8	11,2	5,6	8,2	11,5	9,8	0,0	3,7	3,7
Groene specht	5,6	5,6	0,0	4,9	1,6	3,3	3,7	0,0	3,7
Grote lijster	0,0	5,6	22,3	3,3	0,0	3,3	0,0	0,0	3,7
Heggenmus	11,2	11,2	0,0	11,5	14,7	11,5	7,4	7,4	7,4
Holenduif	11,2	0,0	0,0	4,9	3,3	3,3	7,4	0,0	3,7
Houtduif	33,5	33,5	16,8	24,5	26,2	40,9	7,4	26,0	26,0
Kievit	5,6	0,0	5,6	0,0	1,6	0,0	0,0	0,0	7,4
Koekoek	0,0	0,0	5,6	0,0	1,6	1,6	0,0	0,0	3,7
Kneu	11,2	11,2	5,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Patrijs	0,0	0,0	0,0	1,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ringmus	0,0	0,0	5,6	1,6	0,0	16,4	3,7	3,7	11,2
Roodborsttapuit	5,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	11,2	3,7	0,0
Spotvogel	0,0	0,0	0,0	3,3	1,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Spreeuw	5,6	5,6	22,3	26,2	24,5	29,5	18,6	18,6	7,4
Steenuil	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,7	0,0
Torenavalk	5,6	0,0	5,6	1,6	1,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Tuinfluitcr	11,2	22,3	16,8	8,2	9,8	26,2	18,6	7,4	11,2
Wielewaal	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Witte kwikstaart	5,6	5,6	0,0	11,5	9,8	13,1	3,7	7,4	11,2
Wulp	5,6	0,0	0,0	1,6	0,0	0,0	3,7	3,7	0,0
Zomertortel	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,6	0,0	0,0	0,0

Tabel 3. Dichtheden broedvogels 1995, 2016 en 2019 per 100 hectare.

3.2 Volledigheid

Voor enkele soorten is het onderzoek mogelijk onvoldoende volledig. Deze soorten staan hieronder vermeld met daarbij de reden waarom de volledigheid mogelijk onvolledig is.

Boerenzwaluw: Het aantal territoria is bepaald aan de hand van rondvliegende vogels. Dit geeft geen nauwkeurig beeld van het werkelijk aantal broedende paartjes. Beter, maar ook veel arbeidsintensiever is het om bewoners te interviewen.

Grote lijster: De soort zingt vroeg in het jaar, soms al vanaf half december. Doordat laat met de inventarisatie begonnen is zullen ongetwijfeld een aantal territoria gemist zijn.

Kerkuil: Doordat er geen nachtrondes gelopen zijn kunnen in deze gebieden paartjes van de kerkuil gemist zijn.

Kievit: Doordat laat met de inventarisatie is begonnen zullen vroeg verstoorde paartjes gemist zijn.

Steenuil: Doordat er geen nachtrondes gelopen zijn kunnen in deze gebieden paartjes van de steenuil gemist zijn.

3.3 Overige waarnemingen

Tijdens de veldbezoeken zijn ook de zoogdieren op kaart ingetekend. Tabel 4 geeft een overzicht van de hoogste aantallen die tijdens één bezoek zijn genoteerd.

soort	maximaal aantal gedurende één bezoek		
	Boomkamp	Sieverdink	Simmelink
Haas	5	6	5
Konijn	0	0	0
Ree	0	3	6
	max. aantal / één bezoek / 100 ha.		
Haas	27,9	9,8	18,6
Konijn	0,0	0,0	0,0
Ree	0,0	4,9	22,3

Tabel 4. Overzicht van het hoogste aantal zoogdieren dat tijdens één bezoek is genoteerd.

Wat betreft de niet-broedvogels zijn de volgende bijzondere waarnemingen gedaan:

Beflijster: Op 24-4-2019 een vrouwtje in het gebied Simmelink op de es.

Nachtegaal: Op 24-04-2019 een zingend mannetje net ten westen van het gebied Sieverdink.

Paapje: Op 24-04-2019 één exemplaar in het oostelijke deel van Sieverdink.

4. Analyse

Omdat het onderzoek in 2019 een tussentijdse meting is, is een uitgebreide analyse hier niet op zijn plaats. Dit is pas zinvol nadat de monitoring in alle 5 gebieden waar in 2016 een nulmeting heeft plaatsgevonden weer herhaald worden in 2021.

Vergelijken we de resultaten van de in 2019 geïnventariseerde gebieden met die van 2016, dan zien we geen grote verschuivingen. Een uitzondering is de roodborsttapuit. In 2016 werd één territorium vastgesteld tegen 4 in 2019 in deze drie gebieden. De kievit heeft de gebieden Simmelink en Sieverdink (voorgoed?) verlaten als broedgebied. In het gebied Boomkamp rest nog één paartje. Daarentegen is het aantal broedparen van de wulp gestegen van 1 naar 3. In alle drie gebieden is een paartje vastgesteld. Het lijkt erop dat de wulp zich uit de wijde omtrek terugtrekt in deze gebieden.

Literatuurlijst

- van Dijk, A.J. & Boele A. 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Biologische Station Zwillbrock e. V. 2000. Eindrapportage Natuur-, Bos- en Landschapswaarden WCL-Winterswijk. Eigen uitgave Biologische Station Zwillvrock, Vreden.
- Stronks, D.J. 2016. Broedvogelonderzoek 2016 nulmeting ANLb 5 gebieden Achterhoek. Staring Advies, Hoog-Keppel.

Bijlagen

1. Verspreidingskaart broedvogels gebied Boomkamp
2. Verspreidingskaart broedvogels gebied Sieverdink
3. Verspreidingskaart broedvogels gebied Simmelink

Bijlage 1. Verspreidingskaart broedvogels gebied Boomkamp



Legenda

Territoria Boomkamp

- | | | |
|----------------------------|---------------------|------------------------|
| ● boompieper (1) | ● groene specht (1) | ■ roodborsttapuit (1) |
| ● fazant (2) | ○ groenling (1) | ■ spreeuw (1) |
| ● geelgors (4) | ▲ heggemus (2) | ■ torenvalk (1) |
| ● gekraagde roodstaart (3) | ▲ holenduif (2) | ■ tuinfluiter (2) |
| ● grasmus (3) | ▲ houtduif (6) | ■ wilde eend (2) |
| ● grauwe vliegenvanger (3) | ▲ Kievit (1) | ■ witte kwikstaart (1) |
| | ▲ kneu (2) | ■ wulp (1) |
| | ▲ putter (1) | □ begrenzing |

Bijlage 2. Verspreidingskaart broedvogels gebied Sieverdink

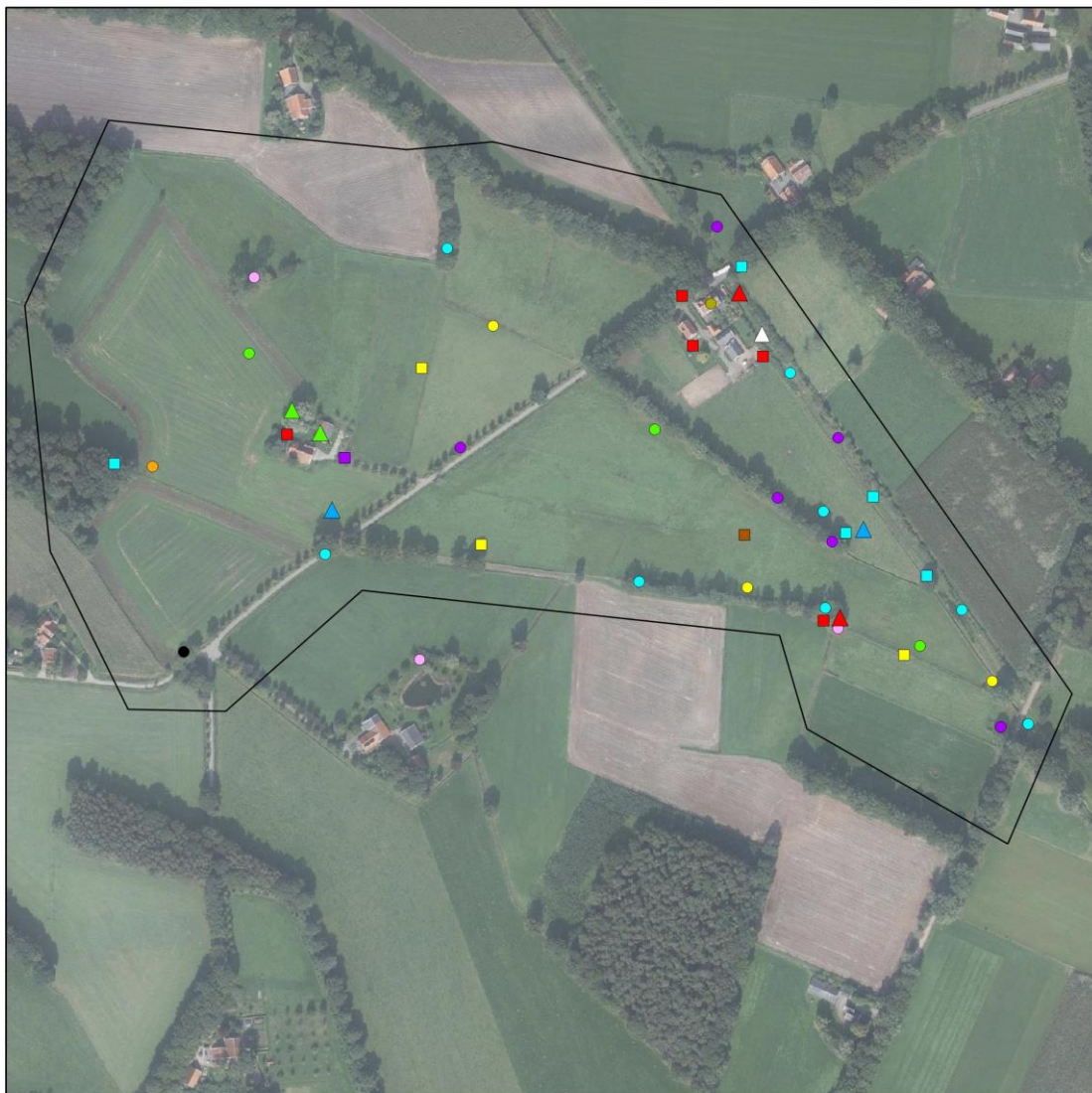


Legenda

Territoria Sieverdink

- | | | |
|----------------------------|----------------------------|------------------------|
| ● boerenzwaluw (2) | ● grasmus (10) | △ ringmus (1) |
| ● boompieper (1) | ● grauwe vliegenvanger (5) | ■ spotvogel (2) |
| ● bosrietzanger (3) | ● groene specht (3) | ■ spreeuw (16) |
| ■ braamsluiper(1) | ★ grote lijster (2) | ■ torenvalk (1) |
| ● ekster (2) | ▲ heggemus (7) | ■ tuinfluitier (5) |
| ● fazant (9) | ▲ holenduif (3) | ■ wilde eend (1) |
| ● geelgors (8) | ▲ houtduif (15) | ■ witte kwikstaart (7) |
| ● gekraagde roodstaart (7) | ★ kwartel (1) | ■ wulp (1) |
| | ▲ patrijs (1) | □ begrenzing |
| | ▲ putter (1) | |

Bijlage 3. Verspreidingskaart broedvogels gebied Simmelink



Legenda

Territoria Simmelink	▲ heggemus (2)
● boerenwaluw (1)	▲ holenduif (2)
● boompieper (3)	▲ houtduif (2)
● bosrietzanger (1)	△ ringmus (1)
● fazant (3)	■ roodborstapuit (3)
● geelgors (8)	■ spreeuw (5)
● gekraagde roodstaart (2)	■ tuinfluiter (5)
● grasmus (7)	■ witte kwikstaart (1)
● groene specht (1)	■ wulp (1)
	□ begrenzing



Staring Advies
Jonker Emilweg 11
6997 CB Hoog-Keppel
T 0314 641 910
info@staringadvies.nl
